

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/429	22 februari 1994

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 12/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/429
d.d. 22 februari 1994

Aan:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

12/94

(Afgesloten 221400 FEB 1994)

Bosnië-Herzegovina

De speciale afgezant van de SG van de VN, Akashi, heeft verklaard tevreden te zijn over de mate waarin de Bosnische Serviërs hebben voldaan aan hun verplichtingen in het kader van het NAVO-ultimatum van vorige week. Zoals bekend werd daarbij gedreigd met luchtaanvallen op stellingen rond Sarajevo, tenzij de strijdende partijen hun zware wapens uit een straal van 20km rond de Bosnische hoofdstad hadden teruggetrokken, dan wel onder VN-toezicht hadden geplaatst. Bij het verstrijken van het ultimatum was nog niet volledig aan de NAVO-eisen voldaan, maar Akashi zei dit voornamelijk toe te schrijven aan de slechte weersomstandigheden. Om die reden gaf hij aan vooralsnog geen reden te zien tot luchtaanvallen. Zoals reeds eerder gemeld, heeft de SG van de VN aan Akashi de bevoegdheid gedelegeerd om luchtaanvallen goed te keuren.

Overigens is van NAVO-zijde inmiddels onderstreept dat het ultimatum van kracht blijft. De SG van de NAVO, Wörner, heeft aangegeven dat luchtaanvallen tot de mogelijkheden blijven behoren indien er wapens worden teruggebracht binnen de 20km-zone of de VN-troepen in Bosnië-Herzegovina worden aangevallen. Wörner stelde dat ook aanvallen zouden kunnen plaatsvinden indien Sarajevo van buiten de 20km-zone zou worden beschoten.

Met betrekking tot het NAVO-ultimatum moet worden onderstreept dat daarin niet expliciet is gesteld wat onder "zware wapens" dient te worden verstaan. Onder het tot nu toe ingeleverde materiaal bevinden zich onder meer mortieren van 60mm, antitankgeschut van 57mm en luchtdoelgeschut van 20mm en 30mm. Deze kalibers lijken erop te duiden dat in beginsel alle wapens die niet in de categorie handvuurwapens vallen, als zware wapens zijn beschouwd.

Het aantal wapens dat op 21 februari aan UNPROFOR was overgedragen, bedroeg aan Servische zijde 188, en aan Moslim- zijde 47. Hoewel het totale aantal (zware) wapens dat zich vóór het NAVO-ultimatum rond Sarajevo bevond niet accuraat te schatten is, wordt aangenomen dat ruwweg 20% van het totaal onder UNPROFOR-controle is gesteld. Op diverse locaties, en al dan niet onder permanente bewaking van VN-waarnemers, staan nog maximaal enkele tientallen zware wapens. Het leeuwedeel is derhalve teruggetrokken. De onder VN-toezicht geplaatste wapens waren voor het merendeel mortieren, al is opmerkelijk dat de Bosnische strijdkrachten ook al hun tanks rond Sarajevo (in totaal 6) onder toezicht van UNPROFOR hebben gesteld. De Serviërs lijken de meeste van hun 75 tanks te hebben teruggetrokken; slechts 20 zijn onder toezicht van UNPROFOR gesteld.

De Bosnische politieke leiding heeft teleurgesteld gereageerd op de ontwikkelingen rond het NAVO-ultimatum. Aan de teleurstelling van de Moslims ligt vermoedelijk vooral de overweging ten grondslag, dat de door hen gewenste uitbreiding van de buitenlandse militaire betrokkenheid bij de strijd door de Servische stappen vooralsnog minder waarschijnlijk is geworden.

Nog vóór het verstrijken van het ultimatum had de Bosnische president Izetbegovic gesteld dat de Serviërs zich niet aan de voorwaarden van het ultimatum

[REDACTED]

hielden en de Servische posities daarom door de NAVO gebombardeerd zouden moeten worden. Zijn plaatsvervanger Ganic beschuldigde de VN ervan met de Serviërs samen te spannen om de richtlijnen van de NAVO te omzeilen en daardoor luchtaanvallen te voorkomen. Hij stelde dat daardoor de demilitarisering van Sarajevo werd verhinderd. Zoals bekend hadden Moslim-functionarissen reeds eerder de vrees uitgesproken dat met name de Russische VN-militairen in Sarajevo zich in feite pro-Servisch zouden opstellen en de Serviërs zouden helpen bij het verbergen van hun zware wapens. Berichten van Moslim-media als zouden de Serviërs zware wapens hebben verborgen in woonwijken in de stad, kunnen echter niet bevestigd worden. Overigens heeft de Bosnische premier Silajdzic aangegeven dat de Serviërs hun zware bewapening rond Sarajevo inderdaad aanzienlijk hebben gereduceerd.

De Bosnische VN-ambassadeur Sacirbey heeft voorgesteld dat het NAVO-ultimatum wordt uitgebreid naar andere Bosnische steden, zoals Tuzla, Bihac en Mostar. Dit verzoek geeft aan dat de Bosnische autoriteiten ook elders hopen gebruik te kunnen maken van een (NAVO-) dreiging met militair geweld om realisering van hun politieke doelstelling, te weten de verwerving van een territoriaal coherent en economisch levensvatbaar gebied, dichterbij te brengen. Zowel de Russische als de Amerikaanse regering hebben inmiddels terughoudend gereageerd op dit voorstel. Wel heeft de Franse president Mitterrand aangekondigd op korte termijn te zullen verzoeken om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad om plannen te bespreken om de Bosnische hoofdstad volledig onder VN-bestuur te plaatsen.

Bij de genoemde terughoudendheid speelt vermoedelijk een hoofdrol de vrees, dat de Moslims nieuw vredesoverleg met de Serviërs en Kroaten zullen blijven afwijzen zolang in hun visie een grotere buitenlandse militaire betrokkenheid bij de strijd in Bosnië-Herzegovina tot de mogelijkheden behoort. Overigens is het opmerkelijk dat Sacirbey gewag maakte van Mostar, omdat Mostar, in tegenstelling tot de overige genoemde steden, geen door de VN tot "veilige zone" uitgeroepen gebied is en bovendien niet door Serviërs, maar door Kroaten belegerd wordt. Ook de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken Kooijmans heeft aangegeven in beginsel welwillend te staan tegenover de gedachte ook voor andere Bosnische steden een ultimatum uit te spreken, met name Mostar. Hij erkende echter dat daartoe nieuwe besluitvorming in VN-kader nodig zou zijn.

De Chef Staf van de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten, Divjak, heeft de vrees uitgesproken dat de Serviërs de wapens die zij bij Sarajevo hebben verwijderd zullen gebruiken voor aanvallen elders in Bosnië-Herzegovina. De omgeving van de steden Olovo, Gorazde, Maglaj en Tuzla werden genoemd als mogelijke doelwitten van Servische aanvallen. Denkbaar is dat dit inderdaad in de bedoeling van de Serviërs ligt. Anderzijds wordt aangenomen dat de Serviërs in ieder geval op korte termijn geen militaire stappen zullen nemen die de internationale gemeenschap zodanig kunnen provoceren dat de kans op buitenlandse militaire interventie weer zou toenemen.

Overigens heeft Divjak aangegeven dat ook zijn eenheden een deel van hun zware bewapening hebben teruggetrokken uit Sarajevo. Daartoe zou onder meer gebruik zijn gemaakt van een tunnel onder het vliegveld van de stad. In het NAVO-ultimatum werden de Moslims slechts opgeroepen hun wapens in de bestaande stellingen onder VN-controle te plaatsen, maar vermoedelijk houden de door Divjak gemelde verplaatsingen verband met de vrees voor Servische aanvallen elders in Bosnië-Herzegovina. De betreffende melding lijkt met name van belang als de genoemde tunnel onder het vliegveld en onder de Servische stellingen ten zuidwesten van de stad, voor dit doel gebruikt kan worden. Tot op heden waren er alleen aanwijzingen dat de Moslims met de bouw van deze tunnel bezig waren. Indien bevestigd, zouden de Moslims met deze tunnel kunnen beschikken over een

[REDACTED]

militair relevante verbinding tussen de Moslim-stellingen in Sarajevo en die in centraal-Bosnië.

Deze week zijn in Duitsland bilaterale besprekingen gehouden tussen Bosnische Kroaten en Moslims. Volgens Silajdzic, die de Moslim-delegatie leidde, is daarbij enige vooruitgang bereikt. Op grond daarvan zei hij te verwachten dat op korte termijn het overleg tussen alle strijdende partijen weer kan worden hervat, mogelijk begin maart. De afgelopen weken waren er herhaaldelijk indicaties dat de Moslims en Kroaten de mogelijkheden onderzoeken om hun onderlinge onenigheid terzijde te schuiven en hun tegen de Serviërs gerichte samenwerkingsverband te herstellen. Voor de Moslims zou dit het voordeel hebben dat eenheden die nu met name in centraal-Bosnië en Herzegovina tegen de Kroaten strijden, kunnen worden vrijgemaakt voor inzet tegen de Serviërs. De Kroaten zouden door hernieuwde samenwerking de internationale kritiek op hun militaire betrokkenheid bij de strijd in Bosnië-Herzegovina kunnen pareren en mogelijke sancties om die reden kunnen voorkomen.

In de praktijk bestaan er fundamentele tegenstellingen tussen beide partijen. Zo streven de Kroaten, in tegenstelling tot de Moslims, naar opdeling van Bosnië-Herzegovina langs etnische lijnen. Ook achten zij het een strategisch belang om te verhinderen dat de Moslims een route verwerven van Sarajevo via Mostar naar de Adriatische Zee. De Moslims hebben anderzijds, in hun streven naar een geografisch coherent gebied in centraal-Bosnië, pogingen gedaan de Kroatische enclaves ten westen van Sarajevo te veroveren. Om al deze redenen wordt aangenomen dat herstel van het Moslim-Kroatische bondgenootschap uitgesloten blijft.

Volgens recente persberichten zou er een bestand zijn gesloten tussen de Bosnisch-Servische leider Karadzic en het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic, die in de enclave rond Bihac strijd levert tegen Bosnische regeringstroepen. Dit is opmerkelijk, omdat er reeds geruime tijd sprake was van samenwerking tussen Bosnisch-Servische eenheden en de strijdkrachten van Abdic. Het blijft in het belang van de Serviërs om verdeeldheid te zaaien tussen de Moslims. Mogelijk hebben zij, wellicht bij vergissing, ook beschietingen uitgevoerd op Abdic-eenheden en heeft deze vervolgens pogingen gedaan om een herhaling te voorkomen.

Servië/Montenegro

De afgelopen dagen is geen verhoogde staat van paraatheid waargenomen bij de "Joegoslavische" strijdkrachten in de grensstreek met Bosnië-Herzegovina. Ook voorafgaande aan de bemiddeling van de Russische afgezant Churkin vorige week, als gevolg waarvan de Bosnisch-Servische strijdkrachten een belangrijk deel van hun materieel bij Sarajevo hebben teruggetrokken/onder VN-toezicht gesteld, waren er geen aanwijzingen voor een belangrijke toename van het aantal militairen in de kazernes. Hieruit kan worden opgemaakt dat de "Joegoslavische" strijdkrachten zich, ook toen NAVO-luchtaanvallen op Bosnisch-Servische stellingen nabij Izenak, niet actief hebben voorbereid op een militaire interventie ten gunste van de Bosnische Serviërs.

De bekende voormalige Joegoslavische dissident Djilas heeft als zijn mening verkondigd dat de Servische president Milosevic niet werkelijk streeft naar een groot-Servisch staatsverband. Volgens Djilas zijn Milosevic en zijn Kroatische ambtgenoot Tudjman niet ver verwijderd van een definitieve oplossing van de Servisch-Kroatische problemen in het voormalige Joegoslavië. Milosevic zou reeds hebben ingestemd met autonomie voor de Krajina binnen het Kroatische staatsverband, maar het zich uit binnenlands-politieke overwegingen niet kunnen veroorloven dit nu bekend te stellen. Overigens stelde Djilas dat het enige werkelijke probleem tussen beide staten wordt gevormd door UNPA-oost. De uitspraken van Djilas lijken in hoge mate geloofwaardig. Zij zijn in overeenstemming met eerdere meldingen dat Tudjman en Milosevic in nauw overleg streven naar een

[REDACTED]

oplossing van de conflicten in het voormalige Joegoslavië, waarbij de problematiek in Kroatië en Bosnië-Herzegovina in samenhang behandeld wordt. Een van de belangrijkste problemen zal naar verwachting inderdaad gevormd worden door oost-Slavonië. Dit gebied is sinds de feitelijke bezetting door de JNA en Servische gevechtsgroepen in economisch opzicht gekoppeld aan Servië maar is ook voor Kroatië van groot belang. Overigens moet, in tegenstelling tot wat Djilas stelt, worden onderstreept dat ook een oplossing van de conflicten langs door hem geschetste lijnen de vorming van een groot-Servische (en een groot-Kroatische) staat in feite niet uitsluit.

Macedonië

Europees commissaris voor Buitenlandse Betrekkingen, Van den Broek, zal een poging doen te bemiddelen in de conflicten tussen Macedonië en Griekenland. Zoals bekend had Griekenland vorige week aangekondigd zijn havens te sluiten voor de buitenlandse handel van Macedonië om dat land te bewegen tot meer concessies inzake de door Griekenland afgewezen naamgeving en de staatssymbolen die Macedonië hanteert. Tegen deze Griekse stap, die de stabiliteit van Macedonië in ernstige mate kan aantasten, is de afgelopen dagen door een aantal EU-leden geprotesteerd. Hoewel Macedonië zich bereid blijft betonen tot nieuwe onderhandelingen, ligt een oplossing van de conflicten voorlopig niet binnen bereik.

Conclusie/vooruitzicht

Hoewel het totale aantal (zware) wapens dat zich vóór het NAVO-ultimatum rond Sarajevo bevond niet accuraat te schatten is, wordt aangenomen dat op 21 februari ruwweg 20% van het totaal onder UNPROFOR-controle is gesteld. Op diverse locaties, en al dan niet onder permanente bewaking van VN-waarnemers, staan nog maximaal enkele tientallen zware wapens. Het leeuwedeel is derhalve teruggetrokken. De onder VN-toezicht geplaatste wapens waren voor het merendeel mortieren, al is opmerkelijk dat de Bosnische strijdkrachten ook al hun tanks rond Sarajevo (in totaal 6) onder toezicht van UNPROFOR hebben gesteld. De Serviërs lijken de meeste van hun 75 tanks te hebben teruggetrokken; slechts 20 zijn onder toezicht van UNPROFOR gesteld.

Met betrekking tot het NAVO-ultimatum moet overigens worden onderstreept dat daarin niet expliciet is gesteld wat onder "zware wapens" dient te worden verstaan. Onder het tot nu toe ingeleverde materiaal bevinden zich onder meer mortieren van 60mm, antitankgeschut van 57mm en luchtdoelgeschut van 20mm en 30mm. Deze kalibers lijken erop te duiden dat in beginsel alle wapens die niet in de categorie handvuurwapens vallen, als zware wapens zijn beschouwd.

Het terugtrekken van het merendeel van de wapens rond Sarajevo heeft geleid tot teleurgestelde reacties van de Moslims, omdat de door hen gewenste uitbreiding van de buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict daardoor is uitgebleven. Zij hebben vrees geuit voor hernieuwde Servische aanvallen elders in Bosnië-Herzegovina, waarbij de Serviërs gebruik zouden kunnen maken van het bij Sarajevo verwijderde materieel.

In de internationale gemeenschap zijn stemmen opgegaan om een soortgelijk NAVO-ultimatum dat heeft geleid tot vermindering van de spanningen rond Sarajevo, uit te spreken met betrekking tot andere Bosnische steden. Daardoor zouden de Moslims uitzicht kunnen houden op grotere buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict.

Besprekingen tussen de Moslims en Kroaten over herstel van hun vroegere, tegen de Serviërs gerichte, samenwerkingsverband, zullen vermoedelijk stranden op hun fundamentele onderlinge tegenstellingen.